

Aquaticus (vt *Gaza* vertit) *Aristotelis*? Et an *Aristotelis* hic *aquaticus* *Corvus* idem sit cum illo, qui à *Plinio* sub hoc nomine producitur? An verò *Plinianus* hic *Corax* sit *Phalacrocorax* Iuniorum Græcorum? Et an hic idem *Phalacrocorax* idem sit cum *Aristotelis* *Corace*? Has lites, quas neque *Ornithologus*, neque *Aldrouandus*, nec alij plurimi decidere hæcenus doctissimi viri potuerunt; cõponant, quibus maior est otium. Hoc solum dicam, productam à nobis auem piscatricem hæc *Cormorant Gallis* & *Anglis* dictam, prorsus esse illam, quam *Albertus Carbonem aquaticum*, & *Mergum magnum* vocat. *Aues palmipedes* sunt, ait; *Mergus varius* & *Mergus magnus niger*, qui à quibusdam *Carbo aquaticus* vocatur. Et cum hic niger sit, vt paulo post subiungam, ideo nonnullis, inter quos *Ornithologus*, non ineptè *Aethia* esse *Aristotelis*, exiltimatur. Alij potius *Coracem*, quam *Aethiam* esse volunt eiusdem *Aristotelis*. Ad eò *Cimmerijs* obruta omnia sunt tenebris in veterum monumentis, vt veritatis tibi sol nusquam illuceat. Nobis certè non licet esse tam beatiss, vel placet esse tam laboriosiss, vt in abstrusis veterum sensibus, aut possimus semper veritatem eruere, aut velimus subinde quod hodie plurimi conantur, dum *Naturam* negligunt, tempus perdere.

Hoc interim quod affirmem, nunc vnicum habeo: hunc *Carbonem aquaticum* seu *Coruum marinum* siue *Cormorant*, plerisq, nunc *Scharbum* dici, vt coniecturam non absonam prorsus *Ornithologus* ducit; *Vel*, inquit, à *Coruo*, qui *Italij* *Corbo* & *Coruo* dicitur, vel ab atro carbonis colore: nam *Vicini nobis Galli* carbonem vocant *Scharbon*, ipsi *charbon* scribunt: (pronunciant nempe aliter quam scribunt) in qua sententia etiam *Albertus* fuisse videtur, carbonem aquaticum hanc auem nominans, vel ab acumine marginum rostri eius; nostri *Germani* enim acutum dicunt *Scharff*. Hæc ille.

Atque ob hanc reor causam *Galli Cormorant* quoque, quod nihil aliud sonat quam *Coruus moriens*, appellant, id quod etiam ab eruditissimo, & reconditioris doctrinâ philosophiæ pollente, suauissimorumq, morum viro, amico meo *Claudio le Feure Parisiano* mihi approbatum fuit, quod ob colorem nempe luridum, nigrumq, morti dedicatum, hoc nominis auis hæc sortita fuerit. Hic mihi idem affirmabat, dum *Sequana Parisijs* inundaret, eiusmodi *Cormorant* non paucos comparuisse, qui & ipse eorundem piscationem paulo ante descriptam in patria sua sæpius conspexerat.

Hanc similiter auem idem *Eques Puteus* noster, genuinis suis coloribus, & vera partium magnitudine in *Gallijs* exprimi curauerat, quam penes me teonem habeo apprimè *Ornithologi* & *Aldrouandi* descriptioni competentem. *Longitudo* quatuor & amplius est spithamarum; corporis crassities *Anserem* ferme æquat. *Color niger*, nisi quod capitis vertex capillatus, colli supremi mediocrius portio, & sub capite ad rostri principium plumæ albescant, maculâ inter hanc albedinem nigriusculâ & non parua interclusâ. Sub ventre quoque ad crurâ præcipue candidæ sunt pennæ. Reliqui corporis pennæ omnes nigrent, verum non tam saturo atroq, colore vt in *Coruis* nostris, sed aliquid cinerei sub obscuro, atq, rubentis & in collo subcarulei admixtum habeat. Oræ pennarum in cauda quoque albent. *Crura* quæ breuia sunt, & *pedes* valde nigrent, quorum *digiti* perpetuis circulis annulati, crassa coriacea membrana nigraq, ad extre-

mos

mos vsque vngues validè satis compinguntur. *Rostrum* (quod longum erat quinque digitos, & luteolum) hoc peculiare obtinet, quod superior eius pars in fine acumen habet, quo vnco veluti harpagone acutissimo, ad extrahendos firmandosq, pisces dexterrimè vitur. *Gulam* patentissimam habeat oportet, cum hæc quatuor, & sex etiam mediocrium piscium priusquam in ventriculum detrudantur, capax existat.

Tot igitur relictis alterationibus, hanc quam hic exhibemus aquatilem auem, *Mergum Americanum* asseueremus, quæcunque tandem auis illa sit ab *Aristotele Aethia* appellata, quam *Gaza* *Mergum* vertit. Si namq, omnia argumenta pro vtraq, parte ad lancem exegerimus, silentium tamen indicetur. Pauca enim admodum sunt sine aduersario, cetera etiam si vincunt, litigant, vt *Seneca* hic verbis & ipsa rei veritate vtat. *Mergum* hanc auem voco, non quod *Mergis* nostratibus, quorum & icones & descriptiones apud *Aldrouandum* & *Ornithologum* videre licet varias, in omnibus sit similis, si *rostrum* præsertim consideres (quod huic *Americano* est acutum magis, longiusq, & *Collum*, quod productius quam *Europæis*) sed quod autoritate *Americanorum* hominum hoc ita esse edoctus nunc probè fuerim.

Non ignoro à *Carolo Clusio* in *Exoticorum* suorum lib. 5. *Mergum* similiter *Americanum* proponi, verum is cum nostro hoc similitudinis prorsus parum habet. *Mergum* autem eam auem esse *Iacobus Plateau*, à Nautis ex *America* redeuntibus accepter, nautarum eorundem solo fretus testimonio, & *Clusio* ita persuaserat. Hos ego nec laudo, nec vitupero testes; Possunt enim in *America* æquè, atque penes nos diuersæ *Mergorum* species existere.

Veluti autem anno proximè elapso à *F. Gregorio de Bolina* plurimum cognitionis & auxiliij in hac mea componenda historia accepi, ita nunc iterum à *Reuerendo* admodum *Fratre Petro de Aloaysa* maximè fui adiutus. Est autem vir hic doctissimus, *Ordinis S. Dominici* sodalis, in *America* & quidem in principallissima *Peruani* regni ciuitate *Limana* natus, qui adfectum etiam librum habet de *Americanis* sui ordinis negotijs, prælo propediem committendam. Huius amicissima confabulatione, cum sæpe hic *Roma* de *Americanis* rebus colloqueremur, mirabiliter fui recreatus. His autem mihi verbis *Mergum* hunc delineauit.

A C I T L I ad speciem illarum auium accedit, quæ Hispanico nomine *Pato* dicuntur, & *Mexicana* hæc vox *Acitli* aliud propriè non significat, quam hanc auem, quæ quoniam in aqua & sub aqua continuò commoratur, ideo hoc nomen accepit. *Acit* enim idem dicit, quod *Aqua*, & *Li* rem aliquam, ad aquâ nimirum pertinentem. Vocatur autè auis hæc *Peruana* lingua, *Numnuma*, & duplex earum differentia reperitur. *Vna* earum est quæ longissimè volant: sunt enim corporis mole graciliores, & sapore in victa excellentiores, cum carnem habeant absque onerosâ pinguedine. De his compertum est, quod pullos suos statim vt eos natare vident, derelinquant, vt ipsi pulli cibum sibi prætere cogantur inter *lucos* præcipue, vbi procreantur. Sunt hæc in natatu præstantes, & sub aqua quidem velociore, quam supra eadem; ita vt nullus eos facile piscis effugiat. Submergunt sese aquis, diuq, valde sub ipsis dimorantur.

Vifu

Superfunt plurimè hac auem, cormorant cõrouerfiæ quas alij decida.

Sæpius altercãdo, & subtilius veterum sensus inquit do veritatem & tempus perdimus.

Cormorant hodie Scharbus dicitur.

Cormorant Gallis sonat Coruus moriens.

Claudius de Feure doctiss. & humanissimus vir.

Vera delineatio Scharbi siue Cormorant à Cassiano Puteo auctore cõcelsa.

Mergus Americanus esse hæc auis asseueratur.

Non est tamen omnino nostris Mergis similis.

Carolus Clusius alium Mergum Americanum producit.

Frater Petrus de Aloaysa Limensis in pluribus authororem iuuat.

MERGVS AMERICANVS.

Auis hæc nostra Mergus esse Americana à Petro di Aloaysa approbatè & describitur.

Vocis Acitli explicatio.

Visu pollutent acutissimo, ita vt turbata etiam aqua, & longè & acutè cibum suum speculentur, capitantq. *Indi* varijs has modis capiunt, sed præcipuum dicam. In *Palude Mexicana*, vbi harum plurimæ stabulantur, *Indus* aquam intrat, suamq. caput in *Angaram* aliquam immittit, quæ similitudinem habet cum quadam cucurbita rotunda, ibique ad collum vsque submersus manet, eminente solo capite vasi eidem infixo. Vas itaque tantummodo supernatare conspicitur; quod cum aibus imponat, securæ lignum illud esse putantes, circumnarrant. Quare *Indus* arreptis auium pedibus, capit eas submergit, enecatq. donec cetera in sidias olfacientes diffugiant.

Prima Mer-
gorum spe-
cies descri-
bitur.

Modus ca-
piendi hos
Mergus.

Secunda
species de-
scribitur.

Ab harum
estu absti-
nent *Indi*.

Medicamē-
ta ex his
desumpta.

Superstitio
Indorum
de hac auē.

Hæstus
F. Petrus
de Aloyia.

In Franco-
nia pluri-
ma sunt ita
gna & plu-
rimi Mer-
gi.

Relatio
Theoph.
Molitoris
Lyncei de
nostris Mer-
gis.

Secunda species earum est, quæ nunquam volant, licet alis haudquaquam destituantur, sed quoniam ab his grauior corporis moles, haudquaquam sustentari potest. Propria harum imago auium hæc est, quæ hæc in tabella profert: Sunt *Mergi* hi in natando admodum veloces & promptissimi ad piscium raptum se submergunt. Ponunt oua sua in terra, & pullos suos non aliter ac gallinæ procreant. *Indi* has aues immundas censent, ideoq. ab earum esu abstinent, nescio qua vana persuasi opinione, quod eas cum *busonibus* sub aqua coitu commiseri censeant. Penis in his est longus valde & retortus? Nescio etiam an non superstitionem sapiat, quando *Americani* tantopere aduersus fascinationem laudant auium harum pedes & rostra, quæ subinde infantulis suis è collo, ceu certissima quædam amuleta, suspendunt, ne ipsis maleficus aspectus noceat. Hispani dicunt *Aoiar con mal ojo*. Vnde & *Virgilius*

Nescio quis teneros oculus mihi fascino agnos.

Pinguedo harum quoq. laudatur ad tollendas maculas, in facie oriri solitas, *Hispano* sermone *Pecas* dictas. Pennis quoq. earundè vtuntur ad medendum mulieribus vteri dolore vexatis. Harum enim combustarum pènarum fumus naribus ab ipsis hauritur, quamuis hoc commune sit alijs rebus færentibus crematis, lanæ præsertim sordida, si ab hysteris fumus incensæ recipiatur. Verùm *Indi*, qui vera *CHRISTI* fide nondum sunt imbuti, existimant Deorum suorum futillum nutu, iussuq. auem hanc mulierum vuluis, & infantium morbis destinam atque dicatam fuisse. Hæc *Frater Petrus*, de *Americano* suo *Mergo*.

Nos etiam nostros habemus maiores, minorelq. *Mergus maior* aliquibus etiã *Colymbus maior*, à *κολυμβών*, id est, natare, & *Vrinatrix maior* vocatur. *Minorem* solemus *Mergulum* appellare. Talibus *Franconia* nostra in stagnis suis, ac piscinis, quarum plurimas & vilissimas habet, abundat, & in fluminibus etiam eiusdem *Pegnatio* & *Moeno*, vbi non rapidè feruntur, sæpius cum voluptate mergentes & emergentes, veluti ludibundos eos conspexi.

De maioribus *Mergis* referebat mihi olim *Theophilus Molitor Lynceus*, hos semper in aquis degere, in littore rarè sedere, nidificare in lacubus, in folijs nempe *lancorum* ac *Typharum* inclinatis, in hisque tam artificiosè nidum construere, & erigere, aquis innatantem, vt à vento hinc inde villo absque periculo moueatur. Quinque etiam aut sex oua ponere. *Minores* aiebat frequentius sub aqua se abscondere, quando præcipuè sibi insidias strui aduertunt, & post longum denuo interuallum, alio in loco erumpere. Quare à piscatoribus sub aqua interdum in retibus capi.

PICVS

PICVS AMERICANVS.

IO. FABRI LYNCEI DESCRIPTIO.

NOMEN hic nullum adscriptum est. Rostrum in aue nulla maius reperiri existimo. Superior autem huius pars rostri, inferiore dimidio latior est, variegantibus multacum venustate coloribus ex viridi, albo, cæruleo, croceo, rubro, flauo versus extrema tamen, & acumen ipsius, magis magisq. rubello. Est & hoc eū admiratione quadã spectandū, medietatè capitis, adeoq. frontem integram in rostrum absumi. Oculorum pupilla nigerrima, reliqua tunicarum pars flaua circulus has ambiens punicæus, & extra hunc area alba est. Colli inferior pars crocei diluti coloris, pectus verò castanei saturati, inter hoc tamè & collū rubedo leuis apparet. Dorsum nigriusculum. Alæ ex triplici colore constant, fusco nempe, subfusco & castaneo mixta; qui in extremis magis diluitur. Inferior ventris & posterior pars niuea, & caudam versus rubello colore scintillat. Cauda autem nigerrima simulq. solito longior, id quod à sculptore hic non obseruatum fuit. Pedum digiti ante ac retro bini, ijque duplo, quam in hæcenus descriptis aibus videre licet, longiores, coloris subalbidi sunt, & recuruis vnguibus. Crura per interualla cæruleo colore notantur.

SCHOLIÆ I V S D E M.

ANtequam de meo hic quicquam addam, operæpretium esse censeo, eam prius breuiter delineationem similis fermè auis subnectere, quam *Carolus Antonius Purcus* mihi libens communicauit ex viua aue desumptam, cuius apud

N n n quam

quam ipse apud Galliarum Regem in *Fontebellaquensis* atrio, loco Gallis *Fontaine-bleau* dicto, viderat. Quamvis autem ex effigie coloribus suis inducta, mihi animaduertere licuit, hæc eius facies, hi colores fuerant.

Auis hæc Picæ ordinariæ paulo maior est. Rostrum quod latum est admodum, superiore sui parte, vbi capiti adhærescit, viridiusculo colore tinctum ex eodem virore ad acumen ipsum lineam producit, inferiore verò parte capiti quoque commissa cæruleo lucet colore. Torum reliquum rostrum instar ligni serpentini atro rubentis, intercurrentibus nigris maculis ac lineis quamplurimis est pictum.

Rostrum. Rostrum autem eidem vacuum fuit & concauum, & adeo propterea leue, vt vires exiguas haberet, & neque morsibus acrioribus rem apprehenderet, neque perstringeret. Hocque interna sui parte croceo, versus extremitatem tamen illius cæruleo, fulgebat colore.

Lingua mirabilis. Linguam gerebat compressissimam, non multum formâ suâ dissimilem prælongis pennis illis, quas in collo galli gallinacci habent, hanc per rostri longitudinem deducebat, & extendebat; eratque coloris verè carnei, & quod miratus es, ex utraq. sui parte quibusdam veluti plumulis filisque minutissimis distinguebatur, quæ eandem veræ pennæ faciem æmulari faciebant.

Pennæ in collo. Pennæ autem in collo vsque ad pectoris medietatem, vt albicantes erant, quarum extrema fuliginis terminabat color, sic in dorso & capite erant nigricantes.

Oculi. Area rotunda oculos ambiens, nuda pennis, crispata tamen aliquantulum pilis, violacea cerebatur, prout in *Psittacis* quoque videre licet. Reliquum corporis coopertum erat pennis mustelini coloris. Caudam non habebat, verum in prociectu erat, eandem emittendi, aut potius delapsam remittendi. Cuius initia quidem ex pennis constabant obscure albicantibus, nigri, mustelini, & cinabrium æmulantis coloris. Hæc etiam caudæ suæ præludia, auis sæpius eleuabat, ac demittebat, quemadmodum facere *Reguli* auiculæ minimæ, aut *Motacilla* assolent.

Pedes. Pes quilibet in binos erat fissus digitos, tam retro quam ante, & coloris quidem superius violacei, inferius cinerei. Saltabat frequenter, & cantum siue garrum picarum non ab similem voci, edebat. Hanc minimè cauea inclusam, sed ligatis alis, in quodam asserculo parietis infixo, seruabant, ibi garriebat & spatibatur. Rebus omnibus ferme, vti & psittaci faciunt, vescebatur, auidissima tamen erat acinorum, ex uuarum racemis decerptorum, quos caulos fibiq. proiectos dexterrimè per acrem delapsos, raptabat. Cato totius corporis saturam violaceum referebat colorem. *Hæc Carol. Ant. Butens.*

Et cum in hoc sim, vt eorum qui similem auem viam aliquando conspexerunt, testimonia producam, non præmittendum censeo quod *Fr. Petrus de Aloisa Americanus*, quem supra etiam cum laude nominavi, de eadem mihi narrabat.

Quæ de hæc aue, inquit, vernaculo ab Hispanis, sermone *Carpintero*, & lingua *Peruanâ*, *Tacataca* dicta, commemorantur, hæc sunt. Quod caput videlicet habeat rubrum, & illius proprietates sic arborem excauare, multisque

Regē Galliarū vidit, cuius iconem auctori dedit.

Auis huius in Gallis visa dicitur piceo.

Magnitudo.

Rostrum.

Lingua mirabilis.

Pennæ in collo.

Oculi.

Reliqui corporis pennis.

Pedes.

Vox.

Victus.

Alia relatio de simili Aue Fratri Petri Aloisii.

Vocatur hæc auis Hispanica lingua Carpintero, & Peruanâ Tacataca.

in partibus perforare, vt nidum ibi pullis suis conficere valeat.

Peruasiuam autem sibi habent *Indiani*, huic aui notitiam esse cuiusdam herbae, quæ vim habeat, ferrum etiam dirumpendi, aperientiæque omnes feræ. Vt autem herbam illam *Indiani* consequi valeant, aiunt se pessulo nidum occludere, & ad arboris pedem aliqua linteamina apponere: tum ad herbam istam confugere auem, eandem apportare, claustrum admouere, quod statim frangatur & dissoluatur; quo effracto, herbam dimittere, quæ in terram cadens ab istis colligatur. Vocatur autem *Peruanis* herba hæc *Pyro*, ex qua similiter auem *Pyro* quoque appellare consueuerunt. Si eos quæras, vbi locorum herba ea reperitur, omnes ad vnum se hoc ignorare fatentur.

Cerebrum huius auis si dentibus applicatur, qui iam mouentur & casum minantur; tam firmiter iterum consolidat, vt nunquam laborasse videantur. Hæc *Fr. Petrus de Aloisa*.

Nondum quicquam hic à me determinandum est, priusquam aliorum quoque historiae Americanae, scriptorum de simili aue testimonia producam, vt quantum cum nostra conueniant aut discrepent eorundem descriptiones, vnicuique clarum euadat. Placuit autem primo loco ipsissima *Ioannes Leri* verba recitare quæ cap. 10. leguntur historiae navigationis suæ in *Brasiliam* factæ. Inter quas aues inquit, *Americanorum*, primus locus cuidam *Toucan* nomine, dabitur. *Toucan* est magnitudine, colore eum *Coruus*, excepto pectore, quod crocei est coloris, torque miniatum ab inferiore parte circumducto, detracto *Barbari* ad genarum, aliarumque partium corporis ornatum rotantur. Tum verò maxime apud illos est in pretio, quod saltanturi ea vtantur. Nomen inde est sortitum *Toucan labourace*, hoc est, plume ad saltandum. Nihilominus tanta illis earum auium suppetit copia, vt mercibus nostratibus permutare eas non grauentur. Auis istius rostrum reliquum corpus longitudine superat, cum quo *Gruis* rostrum minimè est comparandum. Ita que pro monstruissimo totius orbis rostro est habendum. Ergo non immerito *Bellonius* vnum cum nactus esset sub finem tertij libri descriptionis auium depingendum curauit: nomen quidem non edidit, ac ea omnia quæ ab illo narrantur, de isto rostro necessario sunt intelligenda.

Hic idem *Lerius* eodem libro capite 7. se magis his verbis de pelle detracta explicauerat. *Partis illius pellem* (quæ circa ingluuiem est nimirum) detractam sicant (auius nomen retinet) sicantam vtrique generi applicant ceram agglutinatam, quam *Trayetic nuncupant*. Quibus ita aptatis dicas *ombones lupatarios ex ere inauratos ab illis gestari*.

Volupe fuerit lectoribus meis huc ea similiter interferere, quæ in *Summi Oniedi* historiae Occident. Indiarum Italico idiomate scripto, & quidem capite 43. reperio. Ait autem in *Terra firma* auem reperiri, quæ à *Christianis Picu* appellatur, quod rostrum obtineat admodum grande, si cum e corporis reliqui paruitate hoc compares, & quod valde graue sit, & plus omnino quam reliquum corpus totum ponderet. Hanc enim auem non maiorem aut certè paulo maiorem esse *Coturnice*, plurimis tamen pennis vestitam, ideoque minus carnis habere quam plumarum, quæ venustè planè sint, ac diuerforum colorum. Rostrum ipsi datum maxime longum, & tellurem versus recuruum; vbi capiti adhærescit tres digitos transuersos latum; Linguam quam obtinet, &

Indis peruasiuam est, hanc auem reperire herba quæ claustra ferret etiam aperit.

Vocatur etiam *Pyro* Americanis.

Quæ *Ioannes Leri* de simili aue scripta reliquerit.

Color.

Nomen.

Quæ *Oniedus* de eadem aue scripta reliquerit.

Rostrum.

qua sibi edidit, pennam videri potius. In arboribus foramina excauare in qua intret, ibique sibi nidum fabricet. Auem esse profecto visu mirabilem, quoniam plurimum ab alijs differat, tam quod linguam atinet, quae ut dictum, potius penna sit, quam si rostrum ad reliquum corpus, vbi ferme nulla videatur proportio, metiaris. Nec vllam reperiri auem, quae securior de suis pullis sit, nec *Cercopithecus*, insidiantes plerisque auium pullis, perimiscat. Siquidem non possunt ipsi pullos suffurari ex nidis, quoniam vigilantissima haec auis sit, nam vbi inimicorum aduentum animaduertit, iam ita se in nido suo componere, vt ex eiusdem foramine rostrum exferat, atque eo modo *Cercopithecus*, excipiat, vt confestim discedant, & gratiam etiam aui habeant, ne peius quid ipsis contingat.

Sed nolo iam diutius illis immorari, quae de hac aue alij recensuerunt, solum ex recentioribus *Aldrouandum* adducam, qui lib. 12. capite 19. Ornithologiae suae historiam huius breuiter perstringit, sub nomine *Pica Bresiliensis*, quod

Pica raris sit similis, si rostrum demas, & quod in *Bresilia* reperiatur. Scripsit olim ad Ornithologum *Ioannes Ferrerius* hanc latinis *Piperiuram* dici, quod piperis nempe esset voracissima, & vbi hoc ingessisset, egeret citissime, quod postmodum eius regionis incolis maximo esset in pretio. Verum, *Americani* amici mei, quibus haec aetate hic familiariter vsus sum *Rome*, de hoc ne verbum quidem, quare non leuem hac de re dubitandi ansam habeo. Describunt hanc similiter *Theuetus* in sua Gallica Antartica historia, & *Ambrosius Parcus* in opere suo chirurgico, *Boterus* demum sed breuissime, in suis Relationibus.

Hoc monere satis nunc habeo, duas ab *Aldrouando* proponi icones, veluti ab ipso quoque Ornithologo; sed neutram cum nostra vsquequaqu. conuenire, sicut nec illa quae in *Gallijs* a *Carolo Auc. Puteo* visa fuit, cum nostra quadrat prorsus. Id quod me, vt credam mouet, non vnicam tantum huius speciem esse, *Theuetus* certe vt ipsum Ornithologus citat, duas agnoscit, vnam quae magnitudine pipionem seu pullum columbinum, alteram quae *Picam* referat. Et qui harum nobis depinxerunt effigies, in rostro non paruam dissimilitudinem ostenderunt. In altera enim denticulatum, siue serratum hoc faciunt: alteri asperitatem eam omnino adimunt. Nostra profecto effigies dentibus carere manifeste cernitur.

Sed animaduersione dignum censeo, quod *F. Petrus* & socij ipsius *Americani Hispaniq.* diu Noui orbis incolae, pro certo mihi affirmauerint, hanc auem rostro suo arbore perterebrare: illa autem in *Gallijs* visa tenuissimum & leuissimum rostrum habuisse asseratur, quo vix mollusculam materiam, nedum duriorem arboris corticem lignumq. perforare potuisse iudicata fuerit. Et *Aldrouandus* tale sibi rostrum in suo Museo adseruatum fuisse scripsit, tenuissimum membranæ instar, sed ossæ tamen substantiæ, splendidæ, leuissimæ, caua, atque aeris intus capacissima. Vbi recte obseruandum existimo, quod licet tenuissima fuerit substantia, ossæ tamen existit: qua si animal viuum dextre vtatur, mirandum minime est, si repetitis tot vicibus atque percussionibus, corticem etiam arboreum, & lignum forsitan putridum, (hoc enim

Quomodo intelligendum sit quod tenuissima substantia rostro arborem excauet.

Quomodo

Quomodo

Quomodo

Quomodo

Quomodo

Quomodo

Quomodo

instinctu quodam ab hac aue quæri crediderim) forare ac penetrare valeat, cum gutta etiam leuissima saepe cadendo lapidem cauet. Et vel formicarum pusillorum exemplo animalculorum docemur, quid labor improbus possit. Cum enim *Plinius* lib. 11. cap. 30. miram earum diligentiam cursum ac recursum descripsisset. *Silices*, inquit, itinere earum attritos videmus, & in opere semitam factam, ne quis dubitet, qualibet in re quid possit quatuordecim assiduas. Quare non inuenusto *Hispani* vernaculo sermone suo, hanc auem *Carpinero*, hoc est fabrum lignarium, & *Peruani* a continuæ percussionis sono, qui tacite est, *Tacataca* appellarunt.

Atque hæc me causa mouit vt *Pica* potius, quam *Pica* nomine insignire eam voluerim, contra omnium eorum, qui ante me de hac aue quicquam commenti sunt, sensum ac mentem. Assentietur mihi, qui nidi fabricam considerauerit, quam *Pica* non in cauis arborum, sed in arboribus altissimis sibi concinnare studet. Lege si placet apud *Aldrouandum*, & oculis intueri depictum mirabilis artificij nidum, quem *Pica* in media arbore *Malo*, ex enalcentis visci ibi ramulis conlruerat, spinosis plurimis ramis ex *Oxyacantho* & *Pyrastris* obseptum, atque ita arctè clausum, vt nec vnde exiret, nec vbi *Pica* ingrederetur, obseruare quis facile potuerit.

Pica vero nidos sibi construunt omnes in cauis arborum, vt recte *Plinius* lib. 10. cap. 18. monuit sed non item recte, quod *Picos* omnes *Martio* cognomine insigniuerit, adeoque specie pro genere (vt scholæ loquuntur) vsus fuerit: cum *Picus martius* determinatam *Picorum* formam signet. Nisi quis hoc ipsum modo tueri velit, quod *Pica* forsitan omnes, veluti animosæ aues, cum integram etiam crebra rostri percussione arborem deicere posse credantur, *Martio* ideo factæ fuerint, vel quia auspiciatæ sint aues, & in bellum siue *Martem* abiturae *Romani*, non nisi auspiciatæ *Urbes* egrediebantur. Libet *Plinium* ipsum audire. Sunt & parua aues, *uncorum* conuincium vt *Pica*, *Martio* cognomine insignes, & in auspicijs magni. Quo in genere arborum cauatores, scandentes in subreptum felum modo, illi verò & supini, percussis corticis sono, pabulum subesse intelligunt, pullos in cauis educant, auium soli. At neque solos *Picos* in arborum cauis nidulari, sed

Upupa quoque hoc facitare, ex *Aristotele* discimus lib. 6. de Hist. animal. cap. 1. *Upupa* una, inquit, suo in genere non nidificat, sed stipitem arborum subiens parit sine ulla stramento in cauis. Miror hoc in loco *Aristoteles* interpretem *Augustinum Niphum*, quod *Alberium* reprehendat, inquit: Hæc quæ *Aristoteles* ait de *Upupa* *Alberius* mentitur de *pico martino*. Licet enim *Aristoteles* non dixerit *Picos* in cauis arborum nidos ponere, sed supra arbores, & non humi considerare veluti perdicea faciunt, & coturnices: verisimum tamen est, quod *Alberius* dixit, cui & experientia, & *Plinius* adstipulatur. Erit igitur ob nidi structuram, loquumq. *Auis* hæc nostra *Americana*, *Picus* potius appellanda, quam *Pica*.

Et quoniam in *Picorum* varietate enumeranda, non conuenire reperio, qui de his aliquid memoriæ prodiderunt, addam breuiter illa, quæ olim mihi scripta reliquit *Theophilus Moliator Lynceus*, non auritus, sed oculatus testis, in auium enim natura atque proprietatibus indagandis, perpicacissimus fuit. Hic igitur septem omnino *Picorum* species obseruauerat. *Primus*, aiebat

ille, est *Picus niger*, de hoc multa fabulantur chymici, de radice quadam nemoris, quam ore ipse apporret, & nisi illi foramen ligno per vim introitus, clausum referat. Hic *Pica* maior longior est, capite rubro, rostro longo & nigro, linguam non latam (quam falso *Aristoteles Pica* tribuit sed teretem & in acuminem corneam habet. Pennas in cauda acuta obtinet, quibus in ascensu arborum quoque vititur. Excavat arbores durissimas, in quibus ova sua locat.

Secundus est Pica martius, seu viridis notissimus, & hic in cauis ova quinq; sex & octo etiam, sine villo stramine ponit, pullos suos vermibus & insectis educat. Hic ramos aridos hyeme excorticat, sub illis vespas, ac vermes quarit, quos comedit, his de hibernibus ad alcedaria conuolat, quod *Plinius, Pica, Puro, Rubecula & Ciconia*, *Apiperis* illis aulibus est familiaris, rostro illa aperit, apes euocat & deuorat. Maio mense in silua arborem quarit interius putridam, ascendit, rostro percutit, auditu sono violenter terit. Corticem & lignum quereinum viride etiam, interdum ad quatuor vel quinq; digitorum transversorum crassitudinem perterebat, donec ad lignum putridum perueniat, quo inueto, dimidia etiam vlna profunditate arborem excavat, in qua ova sua excludit.

Tertius & in ordine primus, ex maculosis (triplex enim maculosus est) Piciarius etiam vocatur. Hic niger est & albus, per corpus totum maculatus. Plures tamen negras pennas in tergo habet, quam albas. Pica paulo est minor. Sub cauda rubet vlna & in capite. Rostrium hinc longum & linguaterec est. Apibus valde est insensibilis. Ova ad plurimum septem ponit.

Quartus est Merula paulo minor, priore adhuc maculosior. Pennae in cauda mediae sunt nigrae, & acuta. Ova sex ponit.

Quintus & in maculolorum ordine tertius, & inter hos minimus, circulos habet in pennis vicinum corpus, quorum vnus albus, alter niger est. Pica Passere domestico paulo est minor. Carne Rubeculam fere aequat. Linguam praelongam habet ac corneam: pedes paruos, sed ungues longos.

*Sextus Cinerus vel Caruleus dicitur. Hic rostrum quidem longum, sed linguam breuem habet. Non est ei cauda acuta, in qua tamen veluti in aliis quoque & capite cinereum ac caruleum, in pectore, collo & sub cauda luteum, vel ex luteo rubrum, in gutture album obtinet colorem. Pedes ipsi breues sunt. Nidum hoc extruit modo. Inuento aliquo sibi congruo foramine sed ampliusculo, circumspicit illud luto, vel terra madida, quam rostro adducit, non aliter ac *hirundines* facere solent, & foraminis eam relinquit capacitatem, qua sibi ac famella sua ad ingressum inueniat.*

*Septimus erythrus vix Carduelim magnitudine excedit, ascendit & descendit per arbores vicinum quaritans, maculis cuiusdam coloris in nigro conspersus est, vt *Perdix*. In rimis arborum ac idarum nidificat, intra cortices ac lignum.*

In cauitatibus etiam murorum inter lapides oua sex plerumq; ponit, vna ex parte rotunda, ex altera verb oblonga, vnde & acuta. Non canit, quamuis nec reliqui *Pici* cantillando aliam vocem expriment, quam *Ghie, Gnie*. Hae *Molitor* noster, qui exactissimam perstrumque rostratum aurum nitentiam vilo abique libro (adeo ipsi familiaria haec erant, mihi reliquit.

Accedit huc alia, & potior quoque coniectura, ad *Picam* perius, quam

Picam

Authors in Picorum speciebus variant, de quibus cetera retulit. Theophilus Molitor Lynceus. Prima species. Secunda species. Pici apibus insidiatur. Quarta species. Quinta species. Sexta species. Septima species. Hucusque Theophilus Molitor.

Picam de *Stredam* esse hanc aequam *Americanam*. Quod pedes nimirum haec bipennibus digitos, ante apertum diuisos gerat. Id quod solis *Picis* peculiare esse *Aldrouandus* inuocauit, (si *nocturna*) tamen quaedam *aves, Psittacum* etiam, & *Scylurgus* bane. Et *Comus* nos etiam *Cuculo* binos ante, & retro vnum, esse alijferos esse. Sed quoniam & in ceteris proprietatibus, tam apertum cum *Pico* magis *quoniam* *Pica* tres ante, & vnum retro habet digitos, congruit ad *Picem* libentius et recte. Vnde maximopere miror, plerumque *Ornithologos*, & inter hos diligentissimum nostrum *Aldrouandum*, rostrata huic *auis Americana* siue *Pica* *brasilensis*, vt ipsi vocant, in suis omnibus libris, tres digitos ante, & vnum retro, esse a primis yodini tamen & nostris *Picaturis*, & sculptura, & ipsum animal *in Gallis* vltimae depictum, reclamant, vt ex supra datis descriptionibus, cuiuslibet manifestum euadit.

Notandum autem illud *Pico*, quo ipsi *Quiedum* hanc insignisse, supra monens, neque a *Pica*, neque a *Pico*, sed a rostro deriuatur, quod *Hispans* suo idiomate *Pico*, & *Itali* *Bico* appellatant. Sub huius *Picis* nomine, hanc etiam *Cardanum* libro 6o subtilitateque descripsit, eam inquit. *Rostrum maius est toto corpore, corpus autem coturnice paulo minus. Rostrium igitur longius, latum ubi capiti iungitur, vlna digitis, vlnam cum quo reuerberat arbores, atque ibi a caudatis *Simus* arte ac rostro, quancumq; pusillum se ruerit pulchre. Illud in eo mirum quod pennam habeat pro lingua, vnde dicitur a *aliorum omnium multum dissidet, sibi las reuoluerit*.*

Ridet haec omnia *Scaliger* pro ingeniosa subtilitate sua. Excitatio non *in maxima omnium coturnice*, ait, *postus nunquam vidi latum digito, hinc & illa non videri capiti, cui affixum se rostro sequi alcerum. Rostrium etiam debebat minus reuolueri, sicut quae aduncum, ad percerebrandam arborem, & inferendo sitis, sed cur illud dignus sit *Cardanus*, si ipse hinc ad verbum ex *Quiedo* oculato recte, licet hinc non nominet, transcripsit? *Et cur* non reprehendit *Quiedum* potius *Scaliger*, quem ipse dubio procul vitio, legitur eum non raro ex hoc, & ipsemet suppresso *Quiedi* nomine, *Indica* necne quadam miracula narret? Equum ac estandus *Cardanus*, si *Natura* in inostris hinc ludere rostro voluit, quod cum reliqua auis non eam habet proportionem, quam in plerisque, nostris videmus, alio die, in qua libet mundus hinc est, hic quo polydada *Nactina* pro uolante sua, paulo mediocriter inducit, & vt *Phonias*, ait, *quo nobis miracula ipsi ludibria sunt*. Praeterea cum *Quiedi* hinc non reuerberat modo arborem directe perforet, sed bipennis loco rostro suo ad excauendam arborem, & ibi nidum suum collocandum vtatur, non video cur non aequè aduncum, quam rectum volucris rostrum, hoc praestare & fortasse commodius possit.*

Sed finiamus tandem, & admitemur *fabri*, idem nunc, & olim persuasissimum fuisse figmentum, *barbarica illi Americanae genti*, claustra aperiri nido huius auis applicita, ab herba quadam, quam ea ore apporret, quod *Plinius* etiam de *Picis*, ad quos hanc nostram retulimus, scriptum reliquit, loco paulo supra laudato. *Adactor*, inquit, *Cardanus* *Picam* a pastore cuneos, admodum quadam ab his herba, elabi creditur vulgo. *Trebis* auctor est, *clauum cucumme adactum, quanta libeat rui, arbori, in qua nidum habet (Pica) statim exilire cum crepitu arboris,*

108

Alia ratio, ex pedibus, de summa, car Picus, postus quatuor, Pica fuit, non tamen, in illud, Aldrouandus & alij male, hinc autem, hinc digitos, in pedibus, ante, & vltimo, retro, agens, pingunt. Cur dicitur, Pico, Cardanus, hanc, libet, Pictus, non, imine, in, Scaliger, Cardanus, hic ridet, sed abique, villa caula. Que naturae ludibria, hinc nobis, miracula, censentur. Miram est, quod Americanis etiam haec fabula de herba claustrum aperiente sit peritua.

Plinius hæc olim scripsit.

Mirum magis quod Mathiolus similia triuola credit.

Authori difficillime hæc persuadentur, qui similia nec vidit nec audiuit.

In huiusmodi miraculis supernaturalibus res sepe suspensa est de diaboli commercio.

boris, cum insederis clauo aut cuneo. Hoc ipsum quoque Democritum & Theophrastum credidisse Mathiolus in nūcupatoria sui Herbarij epistola scriptis quem ego miror magis, hæc ibi verba addidisse. *Quin etiam Æthiopide herba tabæm claustra omnia aperiri, quibusdam admurmuratis cantilenis: id quod mihi miraculo non est. Memini enim dum superioribus annis Venetijs agerem, me quendam suspendio damnatum vidisse, cui forex omnes pastiores dissecatis, una tantum herbæ admodum, signaculis quibusdam decantata. Talis ferè facultatis alia haud mihi incognita habetur, in Æthiopia montibus proveniens, qua ab equis calcata, continuò ferrei soluntur calcei.*

Ego ut ingenue fatear, potiorẽ vitæ meæ partem herbarum quoque studijs insumpsi, & plurimorum simul familiaritate rhizotomorum sum usus. Verùm eiusmodi naturalia plantarum miracula, nec vidi vquam, nec à fide digno quoquam audiui.

Quòd si admurmuratis verbis cantilenisq. res agitur, iam illa de diaboli commercio, auxilio, & suggestione suspecta sit. Scio equidem, plerosq. hominum non facile contentos esse, ijs, quæ vbiuis obuia, & quotidiana sunt; Sed illa libentissimè credere, appetere, & amplecti. Ad eò fabulæ, deliramenta anilia, & superstitione, Cacodæmonis astu excogitata ceremoniæ, per vniuersum orbem facillimè disseminantur, vt ad *Americanos & Antipodes* nostros quoque iam olim penetrauerint.

Et quidni? Cum enim luce Euangelica variæ orbis nostri cogniti regiones essent illustratæ; & fraudes Sathanae ideo detectæ; mirandum sibi putauit ad gentes noui orbis barbaricis ritibus plenissimas & veri DEL cultu orbatas. His cum superbiam, arrogantiam & tyrannidem suam diu miserè exercuit, apud has idololatriam perfidè fixit, vt licet iam bonâ pars earum CRISTI doctrinam amplexata fuerit, remanserint tamen antiquarum superstitionum fomires quidam, è quibus continuò adhuc idolomania igniculi exhalant. Et quantum apud illos Americanos perditissimus hic humani generis hostis possit, partim historiarum eius orbis nos docent, partim ab ipsismet ego Americanis sed iam Christianis; partim ab illis etiam qui ad infidelium loca penetrarunt, vt miseros illos & à dæmone dementatos homines CHRISTO lucrificarent, edoctus fui. Sed legat hæc de re qui velit, Iosephi à Costa quintum librum historiarum suarum occidentalis Indiarum; mirabitur simul & gentis illius miseretur. Atque de *Pico Americano* hæc satis sunt.

HOITZITZILTOTOTL

Auis picta Americana.

IOI FABRI LYNCEI DESCRIPTIO.

ROSTRUM oblongum, acutum, tenue & tantisper curuatum nigricat: cum hoc caput, collumq. quod longum satis, in magnitudine proportionem obtinent. Colores niger, viridisq. saturatus, ad eò per minima commiscetur, vt oculis se quasi nostris ambo occultent, qui tamen paruorum instar punctorum ex croceo, aureoq. pulcherrimo colore effulgent. Ex nigro vndiq. sed diluto magis, inferiorem colli partem color, vsque ad pectus, idemq. dorsum venustat, nisi quòd in hoc albæ minimæ maculæ quædam apparent interspersæ. Putares in hac elegantissima & exotica aue, merum superbi *Pauonis*, aut *Phasian* masculi, aut variegatum futilantis *Columbe* collum intueri. Alæ nigricant, sed anteriores harum partes candidis maculis lucent. Cauda subfusca ferè tota, principium huius tamen virefcit, albescit extremitas. Pedes habet longos, nigricantes, subtiles, tribus ante distinctos digitis, cum quarto posteriore, ex breuib. cruribus enatos.

SCHOLIA EIUSDEM.

PArum est, quod commentarij loco hic adnectere possum, & iam nonnèmini diffusior paululum visus fui. Adponam tamen hic primo loco quæ *Fr. Petrus de Aloayza* mihi reliquit. Hæc auis, inquit ille, quam *Mexicani* *Hoitzitzil*, *Peruani* verò *Pilleo* appellant, non comedit frumenti grana, nec corpore um, quicquam, nisi tantum substantiam & medullam florum, sed præfertim

Fr. Petri de Aloayza Americani de hac aue verba.